

ՏԱՍՆՄԵԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանից խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղադրացիք գինում են ուղղակի
Тифлис, Редакция «Мелк»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լիզուով:

Յայտարարութիւններ համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրին:
Ներքին լուրեր: ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ֆրանսիա:
Խառն: Նամակ խմբագրին: ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:
ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խառնայի Մէլքըութիւններ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Համախի, 23 յունիսի

«Մշակ» 108 №-ի մէջ կարդացի Բագրից
գրած «Հայ-աւետարանական» նամակը, որի մէջ
նամակագիրը պատասխանում է իմ բողոքին Բա-
գրի հայ-աւետարանական ուսումնարանի թուր-
քանի մասին, և իմ առաջարկութեանը պ. Հ.
Համարձուցանելու յետ հրաւիրելու: Հարցը
պարզուր և ճշմարտութիւնը վերականգնելու հա-
մար թող ստէք մի քանի խօսք ասել, որպէս զի
աւետ. հասարակութիւնը կարողանայ մի որոշ
զապաւար կազմել այս հարցի վերաբերեալ:

Ես պ. Համարձուցանելու բարեկամն եմ, սա
ճշմարիտ է, բայց որ ես աշխատել եմ օգուտ տալ
Համարձուցանելու, ոչ թէ հասարակութեան, —
սա զրպարտութիւն է:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽԱՄԱՍԻՐ ՄԵԼԿԻՔԻՆՆԵՐԸ

Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ Պօղոս I
կայսրի բարձրագոյն հրովարտակի համաձայն, վը-
րաց Գիօրդի իշխանը իր առանձին հրովարտակ-
ներով Բօնիսի դատարանը չնորոգեց Մէլք-Արովին,
իսկ Լօռիի գաւառը չնորոգեց Մէլք-Ջուլուզը, որոնց
մէջ նրանք առանձին արտօնութիւններով
զաղթականութիւն էին հիմնել դեռ Հերակլ իշխա-
նի օրերում (տես գլ. XXXVI): Մէլք-Ջուլուզը,
որպէս յետոյ կը տեսնենք, նկատելով Գիօրդի
մահից յետոյ Վրաստանում տեղի ունեցած անա-
խորճ հանգամանքները, և մէլքների յարաբերու-
թիւնների տեղային ուսս պաշտօնակարների
հետ աննպատակ կերպարանք ստանալը, վըշ-
տացաւ, և վաճառելով Լօռին ուսուց կառա-
վարութեանը, իր հպատակների հետ վերադա-
ռաւ Վարաբադ: Նոյնը, նոյն հանգամանքների
պատճառով, կամենում էր անել Մէլք-Արովը:
Բայց նրան աղբիւրում էին, որովհետեւ վրացիները
այժմ մէլքների մէջ շատ աղտեր չունէին...

Ողբան էլ մեծ լինէր Մէլք-Արովի ցանկութիւ-
նը իր հայրենիքը տեսնելու, իր ժողովրդի հետ
իր նախահայր հողի վրա ապրելու, այսուամենայ-
նիւ, իր բաղձանքին հասնել չը կարողացաւ նա:

Հետզհետէ նրա յարաբերութիւնները վրաց աղ-
նաւականների հետ, Բօնիսի և այլ կարեւորական
խնդիրների պատճառով, աւելի և աւելի թշնամա-
կան կերպարանք ստացան: Եւ որպէս պատմութե-
ան, մի հրաւիրքի մէջ, Թիֆլիսում, թուրքական
Լօռին կարճատեւ հրահրութիւնից յետոյ նրան զե-
րեզման տարաւ (1808): Նոյն հրաւիրքի մէջ թու-
րքականութիւնը մեռաւ նրա քարտուղար Միլլա-
տարալը:

Մէլք-Արովի մահից յետոյ յաջորդութեան մա-
տին երկպառակութիւններ ծագեցան Մէլք-Բէգ-
լարեանների տոհմի մէջ: Հանգուցեալի անդամներ
որդին, Ռօստոմ-բէկը, որը մէլքների սովորու-

թիւ նամակիս նպատակն էր զարթեցնել հայ-
աւետարանականներին իրանց շնորհալար քնից,
նրանց ուղղորդութիւնը դարձնել իրանց երեխա-
ների վրա: Խօսքերս զուր չանցան. աւետարանա-
կանները Համախում սկսեցին հետաքրքրվել այս
հարցով, սկսեցին մտածել և միմեանցից խորհուրդ
հարցնել, թէ ինչ անեն որ իրանց զաւակները չը
զրկվին ուսումից, սկսեցին խորհել ինչպէս անեն
որ բարեկարգեն ուսումնարանը: Մին էլ տեսաւ
յայտնվեցաւ պ. «Հայ-աւետարանական» և ա-
ռաջուց փափաքը նորից կորաւ իմ կրօնակից-
ների մէջ: Միթէ յօդուածագիրը չէ հասկանում,
որ աւելի լաւ է երեխաներին բնաւ ուսում չը
տալ և պահել տանը «մի առ ժամանակ», ինչպէս
ի՞նչն ասում է, քան թէ յանձնել նրանց մի այն-
պիսի տղատ ուսուցչի ձեռքը, որը միմյանից խի-
տանք: Կարող է պատրաստել անհարգ մանուկ-
ներին: Եւ եթէ աւետարանականները իսկապէս
կարողութիւն չունեն լաւ ուսուցչի վարձելու, ին-
չու իրանց երեխաներին չեն օւղակրում «Մարդ
Ընկերութեան» զարգաց, որտեղ գտնվում են կար-
գին ուսուցչներ: Այնտեղ էլ կարող են ունենալ
իրանց սեփական կրօնուսուցչը:

Երկրորդ. եթէ մի տղան ուսուցչին 480 ռուբլի
ենա տալիս և ինչպէս որ պատրուք ասում է, եթէ
իրան նային պիտի 1,000 ռուբլի տան, միթէ 6
կամ 7 հարիւր ռուբլի չեն կարողանում տալ մի
լաւ ուսուցչի: Մի, երկու հարիւր ռուբլու պակա-
ւորն է քաշում աւետ. ընկերութիւնը: Իսկ եթէ
այս հարցին այս կը պատասխանեն, էլ որտեղ
մնաց հոգաբարձուների ջանքը և աշխատանքը,
որ չեն համոզում 1,000 ռուբլի տուող ծնողներին
200 ռուբլի էլ աւել տան: Մենք հաստատ գի-
տենք, որ կը տան:

Թեմաւ պէտք է յաջորդէր նրան, որպէս տեսանք,
Թաւրիզում մահուան դատապարտվեցաւ: Նրա միւս
երկու որդիները, Մանաս-բէկը և Սայի-բէկը, դեռ
բաւական երիտասարդներ էին: Տօնի մէջ նշա-
նաւոր մնում էր հանգուցեալի եղբոր *) որի ձը-
րէյդունը, որը շատ խելացի և քաջ տղամարդ էր,
և դեռ Մէլք-Արովի կենդանութեան ժամանակ
յայտնի էր իր արժանաւորութիւններով: Նա Վա-
րաբադի մէլքների կողմից Ս. Պետրբուրգ ու-
ղարկված (1799) պատգամաւորներից մէկն էր,
որը ներկայացաւ Պօղոս I կայսրին և արժանա-
ցաւ նրա ամենաողորմած շնորհներին (տես գլ.
XXXVI):

Ամենի ցանկութիւնն այն էր, որ Մէլք-Արովի
յաջորդը լինէր Ֆրէյդունը և նա ընտրվեցաւ, բայց
նրա իշխանութիւնը կարճատեւ եղաւ: Նա զրուցեց
իր եղբոր՝ Սամի նախնանք, որը սատակ կատա-
ղի մարդ էր: Մի անգամ տաք վիճարանութեան
ժամանակ, Սամը յարձակվեցաւ Ֆրէյդունի վրա և
խենջարով այնպիսի սատակի զարկ տուեց նրա գը-
լին, որ սպանեց հարազատ եղբորը (1808): Այդ
ցաւալի անցքից յետոյ եղբայրասպանը ատելի
զարձաւ իր տոհմի մէջ և չը հասաւ այն փառքի,
որին ձգտում էր: Մէլք-Ֆրէյդունի **) փոխարէն
յաջորդ ընտրվեցաւ հանգուցեալ Մէլք-Արովի
որդի Մանաս-բէկը:

Այդ վերջինի ժամանակներում մէլքների նշա-
նակութիւնը Վրաստանում բաւական ընկաւ: Հա-
կատակ Պօղոս I կայսրի բարձրագոյն շնորհով
արժանութիւնների, հակառակ այն իրաւունքների,
որ նրանք վայելում էին Հերակլ և Գիօրդի իշխա-
նների օրերից, — այժմ սկսեցին փոքր առ փոքր
սահմանափակել նրանց իրաւունքները, իսկ յետոյ
աշխատում էին իսպառ ոչնչացնել:

Այդ բոլորի պատճառը էր այն ժամանակվայ
ուսու կառավարիչների կամայականութիւնը, որի
զէմ սատակի բողոքում էին մէլքները, շատ

*) Մէլք-Ֆրէյդունը Մէլք-Բէկը II-ի որդին էր:

**) Մէլք-Ֆրէյդունը թողեց վեց որդի: Մէլք-
Յովսէփ, Համիրիսան, Գալիթ, որ տեղափոխվեցաւ
Հնդկաստան, Թաւիշ, Թէյկուրազ և Բէկար:

«Հայ-աւետարանական» շարունակում է. «Այ-
դուց արդէն, թէ ուսումնարանի հոգաբարձութիւ-
նը և թէ բոլոր հայ բողոքականները աշխատում
են, ջանքեր են դնում այդ անկախ հանգամանք-
ներից ազատվելու, որպէս զի ոչ միայն ուսումնա-
րանին, այլ և բոլոր մեր դործերին մի որոշ հայ-
կական ուղղութիւն տան: Սա մի այնպիսի սխալ
է, որ պարզ ցոյց է տալիս, թէ պարունը կամ ծա-
նօթ չէ բնաւ հայ-աւետարանականների հետ, կամ
դիտմամբ ստում է ճշմարտութիւնը: Պ. «Հայ-աւե-
տարանական», այս խօսքերը այնպիսի մարդու
ասեցէք, որ ոչինչ տեղեակ չէ, բայց ոչ թէ ինձ,
որ, ինչպէս ձեզ յայտնի է, ծնված եմ Համախում
հայ-աւետարանականութեան մէջ և ծանօթ եմ
աւետարանականների ամբողջ կենսին: Սա այն
հոգաբարձութիւնն է, որ ասում է, թէ ինձ հա-
մար աղբ, հայոց լեզու, հայոց հարց, հայոց մա-
մուլ, — բոլորը միասին մի կօպէկ չարժեն: Այս
ջանք անողը այն մարդին են, որ համոզում են
իրանց երիտասարդներին բողոքովն չը խառնվել
լուսաւորչական երիտասարդների հետ և չը յա-
ճախել նրանց զրադարանը, որ տարանք էլ նրանց
պէս չը լինեն:

Ինչ հայկական ուղղութիւն մտցնել էք կամե-
նում...

Ճշմարիտ է, մի մէջ կան այնպիսի մարդիկ, ո-
րոնք ընդդէմ չեն այս զապաւարներին, բայց սո-
րանց թիւը շատ քիչ է. իսկ ջանք դնողներ, հա-
զիւ երեք մարդ լինի:

Երկու խօսք էլ պ. Համարձուցանելու մասին:
Թէ ինչպիսի մանկավարժ է Համարձուցանելը,
թող վկայեն այն ծնողները (թէ հայեր և թէ գե-
րմանացիներ) որոնց զաւակները ուսել են վերջի-
նիս մօտ: Սորանք կը վկայեն թէ, ինչպէս մեծ աշ-

անգամ գիտնով ուսուց բարձր կառավարութեա-
նը: Երբ Մէլք-Արովի և Մէլք-Ֆրէյդունի մահից
յետոյ Մանաս-բէկը դիմեց գլխաւոր հրամանատար
գեներալ Տօրմանովին, խնդրելով, որ հաստատեն
իրան ժառանգական տիրապետողի իրաւունքնե-
րով Բօնիսի բնակիչների վրա, նրան բողոքովն
մերժեցին, պատասխանելով, թէ ոչ Բօնիսը և ոչ
այդ գաւառի բնակիչները ոչ օրին չեն պատկա-
նում, բայց թաղաւորից: Եւ մինչև անգամ հրա-
մայվեցաւ կալանաւորել Մանաս-բէկին, պահել
Թիֆլիսում խիտ հակադրութեան ներքոյ, որ նա
Բօնիսի բնակիչների մէջ այլ ևս վերգովմուծը չը
յարուցանէ:

Յայտնի է, որ Բօնիսը բնակեցրած էր զարա-
բաղից զաղթականներով, որոնք Մէլք-Բէկա-
րեանների հպատակներն էին և տեղափոխված
էին նրանց հայրենի Գիւլիստան գաւառից: Այն
ևս յայտնի է, որ Բօնիսը չնորոգեցաւ որպէս
մշտական սկսականութիւն Մէլք-Բէկարեաննե-
րին իրանց հպատակների հետ բնակվելու համար:
Վրաստանում այդ ժամանակ տիրում էր ճորտու-
թեան իրաւունքները: Թէ և մէլքները Վրաստան
զաղթելով, չը կամենայ իրանց հպատակների վե-
րաբերութեամբ ընդունել ճորտութեան իրաւունք-
ներ, այսուամենայնիւ, նրանք պահպանեցին տի-
րապետողի և հպատակի իրաւունքները, այն ձևերի
մէջ, որպէս վաղուց սովորական էին Վարաբա-
դում: Երբ այդ իրաւունքներից ևս կամենում էին
զրկել նրանց, այնուհետեւ ուրիշ ոչինչ չէր մնում,
բայց միայն թողնել Վրաստանը և կրկին տեղա-
փոխվել Վարաբադ:

Այդ էր պատճառը, որ Մէլք-Բէկարեանների
ժառանգները և նրանց հպատակները, երկու վեր-
ջին նշանաւոր իշխողներ, Մէլք-Արովի և Մէլք-
Ֆրէյդունի, մահից յետոյ սկսեցին հետզհետէ թող-
նել Վրաստանը և տեղափոխվել Վարաբադ: *)

*) Մէլք-Բէկարեանների տոհմը Վարաբադի
միւս տիրապետող մէլքներին մէջ կարելի է ա-
ռաջինը համարել, որ կարողացաւ պահպանել
մինչև վերջին ժամանակները իր հայրենի ժառան-
գութեան եթէ ոչ ամբողջը, այլ նրա մեծ մասը:
Այժմ Գիւլիստանի գաւառում, այդ տոհմի ներկա-
յացողիչների ձեռքում մնացել են 18 զիւղեր, որ

խատուութիւն էր գործ դնում Համարձուցանելը և
ինչպէս շուտ առաջանում էին նորա աշակերտ-
ները: Սորա մասին թող վկայէ նոյնպէս պ. Բ.
Ստեփանեանցը, ժողովրդական ուսումնարանների
(Բագուի) ղեկավարի օգնականը և հէնց այն ժա-
մանակվայ ղեկավար պ. Բիթով: Առաջինը ներ-
կայ է եղել Համարձուցանելու աշակերտների ջըն-
նութիւններին և կարող է իր համոզմունքը յայտ-
նել նորա աշակերտների յառաջակցութեան մա-
սին:

Գուցէ իմ սխալը նորանումն է եղել, որ ես
Համարձուցանելու անուանել եմ տաղանտաւոր
մանկավարժ, և այս սխալը առաջացել է նրա-
նից, որ համեմատել եմ նորան մեր տղէտ ու-
սուցչի հետ: Եթէ սորան ուսուցչիչ անուն տալիս
ենք, անշուշտ նորան էլ տաղանտաւոր մանկա-
վարժ պիտի անուանենք:

Ես եթէ Հ. տաղանտաւոր անուանեմ, ապա այս-
պիսիների թիւը մեր մէջ կը հասնէ ոչ թէ միլի-
օններին, այլ գուցէ միայն հարիւրներին:

Գալով Հ. գիտութեանը կանոնը, որ նա երկար
ժամանակ Շվէյցարիայում ուսանելուց յետոյ, մի
տարի էլ այնտեղ ճանապարհորդել է, որը նպաս-
տել է նորա էլ աւելի զարգանալուն: Իսկ Բա-
գուի գիմնադպրոցում քննութիւն տալու նպատակը
այն է եղել, որ իրաւունք ունենայ սեպական
վարժարան պահելու: Գերմաներէն լեզուն այնքան
գերազանց գիտէ, որ կարող է հիացնել ամեն մի
ուսեալ գերմանացուն:

Ապացոյց կարող է համարվել այն, որ երբ պ.
Հ. Բագու էր, նա ուսուցանում էր 5 հասակաւոր
չվէզներին գեր. լեզուն և բոլոր հետ միասին մի
ժամ պարապելով ստանում էր ամեն մէկից մի
մի բուրլի (5 ռուբլ):

Նրանք մնացին Վրաստանում մօտաւորապէս
տասն և երկու տարի (1797—1809): Մէլք-Բէկ-
արեանների բացակայութեան ժամանակում նը-
րանց ղեկընդ, կալուածները, մի խօսքով, ամ-
բողջ Գիւլիստանի գաւառը, որ այդ տոհմի հայ-
րենական ժառանգութեանն էր, անցել էր Խորա-
հիւ-խանի ձեռքը: Բայց Մէլք-Բէկարեանները
կրկին յետ խելցին խանից բողոքը և իրանց հայ-
րենի երկրի տէրը դարձան: *)

XXXIX.

Վարաբադի հայոց զաղթականութիւնը Վրաս-
տանում **) բախտաւոր լինել չը կարողացաւ: Դրա-
պատճառները այնքան միջին են, որ այժմ անյարմար
կը լինէր ամբողջութեամբ երևան հանել: Թէ մէ-
լքները և թէ նրանց ժողովուրդը շատ զգախ-
տութիւնների հանդիպեցան: Ժամատախտը, որի
պատճառով նրանք ցրուցան եղան և եկան Վը-
րաստան, այստեղ ևս յայտնվելով, շատ զոհեր
տարաւ:

Մէլքներից աւելի խելացի գտնվեցաւ Մէլք-
Հանապարեան Մէլք-Ջուլուզը: Հերակլի և Գի-
օրդի մահից յետոյ, զգվելով տեղային անախորճ
հանգամանքներից, կամեցաւ Լօռին վաճառել և
կրկին տեղափոխվել Վարաբադ, իր հայրենի եր-
կիրը՝ Վարաբադ:

Նոյն ժամանակվայ Վրաստանի լեռնային մա-
տի կառավարիչ կոմս Մուսին-Պուշկինը օգտակա
համարեց գնել Մէլք-Ջուլուզից Լօռին, գնահա-
տելով այդ երկիրը 6000 ռուբլով: Դրա հակառակ,
նոյն ժամանակվայ գլխաւոր հրամանատար իշխան
Յիցիանօվը (վրացի) զանազան պատճառներ բե-
զանվում են աւելի քան հարիւր հազար ղեկաւոր
հողի տարածութեան վրա: Գիւղերը բոլորը հա-
յաբնակ են, մէկը միայն բնակեցրած է մալական-
ներով:

*) Ժողովրդի ամենափոքր մասը միայն մնաց
Վրաստանում, որը զաղթեց 1812 թվին դարձեալ
զէպի Վարաբադ:

**) Թէ և մենք անդադար գործ ենք անում վը-
րաստան բառը, բայց այն գաւառները, որպէս
էին Բօնիսը, Լօռին, Բօրչալուն, որ տուել էին
հայ զաղթականներին բնակութեան համար, իս-
կապէս հայկական գաւառներ էին:

Հայերէն և ռուսերէն լեզուները նոյնպէս գիւղեցիկ զիտէ, նմանապէս և միւս առարկաները։ Ուրիշն ասելը, թէ պ. Հ. միմիայն գեր. կորստանել է սովորել, ամենացած կըրելի ծնունդ կարելի է համարել։ Պ. Համբարձումեանցին ճանաչում են բոլոր հայ-աւետարանականները և գիտեն նորա արժանատիութիւնը։ Բայց այն մի քանի անհատները, որոնք հակառակում են նորան և որոնք ամեն ջանք գործ դրին նորան հեռացնելու, անում են այդ այն պատճառով, որ Համբարձումեանցի Բագու գտնուելը զրկում էր այն անհատներին առաջնակարգ դերեր խաղալուց ընկերութեան գործերի մէջ։

Վերջացնելով նամակ առաջարկում եմ պ. Հայ-Աւետ. ասել բուն իսկ պատճառը ուսումնարանի վատ դրութեան։ Ինչպէս է թաղցնում և դարձակ պատճառներ բերում։

Ս. Թառաշեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկուշաբթի օր, յուլիսի 5-ին տպարանում չեն բանում, այդ պատճառով «Մշակի» երեքշաբթիկայ համարը չի հրատարակուի, այլ մեր լրագրի № 120 կը հրատարակվի չորեքշաբթի օր յուլիսի 7-ին։

Մեր դաւառական թղթակցները ունեն օտարութիւն են ընդունել շատ մանր տառերով և սեղմված գրել իրանց թղթակցութիւնները։ Նախ խնդրում ենք խնայել խմբագրութեան մէջ աշխատողներին աշխերը և այդքան մանր ու սեղմված չը գրել, երբեք այդ ձևով գրելով թղթակցները մեզ դժուարացնում են նրանով որ միջոց չեն տալիս մեզ ուղղել իրանց ձեռագրերը, քանի որ ոչ լուսանցքներ են թողնում թղթի վրա, ոչ էլ բաւական ազատ տեղ տողերի միմեանց մէջ։

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը։ «Իօկտօր բժշկութեան և մանկաբարձ Զաքարիա Բաբանաս և անց ընդունում է հիւանդներին երկուշաբթի և ուրբաթ օրերը առաւօտեան ժամը 11-ից մինչև 1-ը կէսօրից յետոյ, իսկ բացառապէս կանանց հիւանդութիւնների մասին չորեքշաբթի և կիրակի օրերը, նոյնպէս ժամը 11-ից մինչև 1-ը։ Բնակվում է Եկեղեցական փողոցում, Եկեղեցական փողոցի տանը, № 106, Կոստանյում։»

Երկու, կամենում էր ցոյց տալ, որ Լուիս Մէլլը-Զուլուդի սեպտեմբերին չէ, և վաճառելու իրաւունք չունի։ Բայց Ս. Պետերբուրգում արդէն գիտէին իշխան Յիգիանովի անհամակրութիւնը դէպի հայոց մէլլերները, որը արտայայտել էր նա զետ զեպերի մէջ *։ Սա էր պատճառը, որ իշխանի կարծիքներին Ս. Պետերբուրգում չը համաձայնեցան, և Ֆինանսական մինիստրի 1805 թ. 22 մայիսի կարգադրութեամբ իրաւունք տրվեցաւ Մէլլը-Զուլուդին Լուիս վաճառելու և տեղային կառավարութեանը հրամայեցաւ կալուածադիրը հաստատելու։

Ի հարկէ, եթէ մի քանի տարի ևս ուշացնելու լինէր Մէլլը-Զուլուդը, նա ամեն բանից կը զրկվէր, որպէս Մէլլը-Արտի ժառանգները զրկվեցան Բօլիսից։ Բայց Լուիս վաճառելուց յետոյ, նոյն տարվայ մէջ (1805) Մէլլը-Զուլուդը թողեց Վրաստանը և իր հպատակների հետ տեղափոխվեցաւ Վարաշա, իր հայրենի գաւառը՝ Վարաշա։

Այդ քաղ, մի և նոյն ժամանակ խեղացի պատերազմողը շատ նպատակ ունեցող տիրապետութեան տարածվելուն Անդրկովկասում։ Կեռ 1803 թ.ի դեկտեմբեր ամսում, երբ իշ. Յիգիանովը պաշարեց Գանձակը, Մէլլը-Զուլուդը իր սեպտական ձեռնարկներից կազմված հայկական դունդով կանգնած էր այդ բերդի պարիսպների մօտ։ Նրա զոր-

*) Նոյն կոմս Մուսին-Պուլիկինը իր 1802 ամի 9 սեպտեմբերի առաջարկութեամբ խնդրեց Թաւրուր Կալայից պարգևատրել Մէլլը-Զուլուդին նրա ուսաց կառավարութեանը ցոյց տուած ծառայութիւնների համար ոսկեայ թրով։ Իսկ իշ. Յիգիանովը դրա հակառակ իր 1804 թ.ի 20 յունիսի դեկտեմբերին հայտարարեց, որ մի պարսիկի պարգևատրութիւն հայոց մէլլերին կարող էր վերաբերել վրաց իշխաններին, և ամեն մի համեմատութիւն հայ իշխանների վրաց իշխանների հետ, վերջինների համար վերաբերական պէտք է համարել։

Իր 1804—30 ղեկավարների հայտարարութեան մէջ ի թիւս այլոց գրում է իշ. Յիգիանովը Թաւրուրին։ «Երբանի-խանը (Շուշի բերդի) ունէր մինչև 60,000 տուն միայն Վարաշայի հայեր, որոնք կառավարում էին հինգ նշանաւոր մէլլերներով, որոնցից ունեն, որպէս ևս մտածում եմ, յիմարաւ ար իրանց ծագումը դուրս են բերում հին Հայաստանի թագաւորներից։»

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են։ «Այստեղ մի քանի երիտասարդներ դիտարկութիւն ունեն այս ամառը մի քանի թատրոնական ներկայացումներ տալ։ Յուլիսի 5-ին կը խաղան «Վարդանանց պատերազմ» և մի վողդվիլ։

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը յայտնել է հետեւեալ տակաւ յուլիսի 1-ից, մինչև յուլիսի 15-ը քաղաքիս առաջին հարկաւորութեան միջոցներին վրա։ Թիւսձ հացը, կրակաշատկա ամառը ալիւրից, արծէ 5 կօպ. ֆունտը, ցորենի ալիւրից, առաջին տեսակի, 3 1/2 կօպ. ֆունտը, երկրորդ տեսակի 3 կօպ. Թոնրի մէջ թիւսձ հացը, ցորենի ալիւրից, առաջին տեսակի ֆունտը արծէ 5 1/2 կօպ., երկրորդ 4 կօպ.։ Յօրենի և կրակաշատկա ամառը ալիւրից խառն, առաջին տեսակի լաւալը արծէ 6 կօպ. ֆունտը, երկրորդ տեսակի 5 կօպ., երրորդ 4 1/2 կօպ.։ Միւր առաջին տեսակի արծէ 9 կօպ. ֆունտը, երկրորդ 7 կօպ., սուկի 15 կօպ., ոչխարի մսի ֆունտը 9 կօպ.։

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են։ «Այս տարի, չերամազանութիւնը կարծես կենդանացաւ։ Քանի տարի է արդէ, որ չերամազանութիւնը ընկած դրութեան մէջ էր, իսկ այս տարի չերամ (բարմա) պուրը արծէ 12 բուր, մետաքսի թելի պուրը արծէ 220 բուր։ Թող խմանա նուրիցները, որ իրանց հարստութեան, եթէ ոչ միակ, գոնէ գլխաւոր աղբիւրը չերամազանութիւնն է։ Ամեն միջոց պիտի գործ դնեն նրանք արդիւնագործութեան այդ ճիւղի զարգացման համար։»

Մեզ հայտարարում են հետեւեալը։ «Այս օր պ. Ա. Մէլլը-Ալիւրեան մտադիր է Հաւաքարում թատրոնական մի դահլիճ պատրաստել իր տան մէջ, վերջնելով երկու սենեակների միջին պատերը։»

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը։ «Վրաստանի և Իմերէթի թեմական վերապետու Վերդ Բաբխուրաբեանց հրաւիրում է Հաւաքարի պատուելի հասարակութեանը Հաւաքարի Ս. Մարկարման օրհորդաց ուսումնարանի հոգաբարձական ընտրութեանց ներկայ լինելու, որոնք տեղի կունենան Քաղաքային ուսումնարանի դահլիճում, Պօկրովսկի կազարմի հանդէպ, տ. № 7, յուլիսի 4-ին կիրակի օր, առաւօտեան 10 ժամին։»

Երբ թուում գտնվում էին Թիֆլիսի հայոց առաջնորդ Յովհաննէս արքեպիսկոպոսը և Ներսէս վարդապետը, որը վերջը հայոց անհռոմեակ Ներսէս-Ն-որդ կաթողիկոսը դարձաւ։ Այդ եւանգելիստ և կեղեցականը, իր հայրենիքը պարսից լծից ազատելու համար, մասնակցում էր իշ. Յիգիանովի արշաւանքներին, որպէս երկայնաբարձ-Արդու-թեան Յովհաննէս արքեպիսկոպոսը մի ժամանակ մասնակցում էր կոմս Զուլուդի արշաւանքներին։ Բերդի պաշարումը երկար տևեց։ Զաւառ-խանը, որը արդէն ծանօթ է մեր ընթերցողներին, քաջութեամբ պաշտպանվում էր։ Վերջը, 1804—3 յունիսի, ուսաց և հայոց զօրքերը, սաստիկ յարձակում գործելով, պարսիկ մի մասը խորտակում են և ներս են մտնում։ Բերդի մէջ մի քանի ժամ շարունակվում էր կռիւն և կոտորածը, որը դարբեց այն ժամանակ, երբ Զաւառ-խանը սուրը ձեռքում իր որդիների հետ ընկան։

Այնուհետև Մէլլը-Զուլուդը միւս մէլլերների հետ իրանց զօրքերով մասնակցեցին իշ. Յիգիանովի շիրվանեան և երևանեան արշաւանքներին, և ոչ սակաւ ծառայութիւններ ցոյց տուին։

Մէլլը-Զուլուդի խորհրդով և աշխատութեամբ Գանձակի բերդը գրաւելուց յետոյ, Շուշի բերդի իրաւի-խանը, Վարաշայի մէլլերների վաղեմի թշնամին, բոլորովին առանց պատերազմի ընդունեց ուսաց հպատակութիւնը (1805)։

Իսկ երբ մի քանի ամսից յետոյ (1806—8 փետ.) իշ. Յիգիանովը սպանվեցաւ Բագուի Յուսէին-Կուլի-խանի գաւառութեամբ, *) այդ քա-

*) Իշխան Յիգիանովի սպանման մանրամասնելը յայտնի են Անդրկովկասի պատմութեան մէջ, բայց մեզ, հայերին համար, հետաքրքիր է այն, որ Բագուի ամրոցը հայ հասարակութիւնը, պէտք է ուսաց գլխաւոր հրամանատարի վիճակին երկարվել, եթէ մի բաւական պարսիկ չազատեր նրանց։ Կեռ Յիգիանովը Բագուին չը հասած, տեղային հայերը ցոյց տուին ուսանելին սաստիկ համակրութիւն և աջակցութիւն այդ բերդը տիրելու համար։ Բայց զրանից, մի հայ, որ աւելի մօտ էր Յուսէին-Կուլի-խանին, և տեղեակ նրա չար գիտաւորութիւններին, իր գաղտնի նամակով առաջուց լուսացում տուեց իշխանին, որ զօրջանայ, որովհետև նրա դէմ դաւադրութիւն

ԱՐՏԱԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԻՐԱՆՍԻԱ

Ֆրէյսինէ անպայման հրաժարվեցաւ այն խաղաղամեք Քաղաքականութեանց, որով նա կամենում է փոխարինել իր նախորդի եղբայրական քաղաքականութիւնը, որ այժմեան արտաքին գործերի մինիստրը «պատահարներին քաղաքականութիւն» անուանեց, գրում է «Торосъ»։ Յունիսի 21-ին Ֆրանսիական նաւատորմը ծով դուրս եկաւ և ուղեորվեցաւ դէպի Տունիսի և Տրիպոլիսի ափերը, որտեղից նա յետոյ եղիպոսս կուղեորվի։ Ափերէ և, որ այդ կողմնակի ճանապարհը ընտրված է Տունիսից զօրքեր վերցնելու համար, որպէս զի Ֆրանսիայից զօրքեր չուղարկվեն, որովհետև այդ գործը ունի իր անյարմարութիւնները։ Այդպիսով մի քանի օրից յետոյ Ֆրանսիան եղիպոսական ջրերի մէջ բաւական նշանաւոր պատերազմական ոյժեր կունենայ, որոնք, եթէ հաւասար էլ չեն լինի անգլիական պատերազմական ոյժերին, գոնէ այնքան մեծ կը լինեն, որ կարող են մասնակցել այն զինաւորված միջամտութեանը, որ պէտք է փոխարինէ թիւրքաց զօրքերի միջամտութիւնը։

Այդպիսով Ֆրէյսինէ իրագործում է նոյն իսկ այն նախագիծը, որ կազմեց Լէոն Գամբետտա Ֆրանսիայի եղիպոսական քաղաքականութեան համար։ Զանազանութիւնը նրանում է, որ Գամբետտա միջամտութեան սկզբնապատճառ էր դառնում և աշխատում էր ստիպել Անգլիային միանալ Ֆրանսիայի հետ, մինչդեռ Ֆրէյսինէ ընդհակառակը վճռեց միջամտել եղիպոսական գործերին այն պատճառով, որ Անգլիան այդ գործին ձեռնարկեց։ Երկու պետութիւնների

զերերը փոփոխվեցան և այդ փոփոխութեան բոլոր օգուտները Անգլիայի կողմն են։

Գծուար էր դրանից աւելի ակներև կերպով ապացուցանել, թէ մինչև որ աստիճան անբարեխիղճ էին այժմեան մինիստրութեան կողմնակցներին յարձակունքները Գամբետտայի եղիպոսական քաղաքականութեան վրա։ Նախկին մինիստրութեան նախագահը այժմ պէտք է տօնի իր յաղթութիւնը։ Նրա բազմաթիւ թշնամիները իրանք յանձնառու եղան հերքել իրանց մեղադրանքները։

Միջազգային տեսակետից Ֆրանսիական նաւերի եղիպոսս ուղարկելը ուժեղ զօրքերով բաւական պարզում է գործերի այն դրութիւնը, որ ստեղծել է Անգլիայի վճիռը իր զօրքերը եղիպոսսի մէջ ափ իջնելու և Պօլսի մէջ խորհրդակցող կօնֆերենցիան հետզհետէ աւելի և աւելի համոզվում է, թէ եւրօպական միջամտութիւնը եղիպոսական գործերին անհրաժեշտ է դառնում։ Քաղաքագէտները, ճշմարիտ է, վճռել են, որ այդ միջամտութիւնը կարող է տեղի ունենալ միայն կօնֆերենցիայից յետոյ, նրանից յետոյ, երբ սուլթանը կը հրաժարվի յանձն առնել statu quo վերականգնելը եղիպոսսի մէջ, բայց բացի նրանցից ոչ ոք չէ հաւատում, որ սուլթանը կը համաձայնվի կօնֆերենցիայի վճիռներին իրագործողի դերը խաղալ։

Ուրեմն եթէ եւրօպական միջամտութիւնը անհրաժեշտ է համարվում, պէտք է որքան կարելի է շուտ որոշել այն հարցը, թէ ո՞ր պետութիւններին կը յանձնվի եւրօպայի հաւատարմատարների դերը խաղալ։ Պետութիւններից մէկի, մասնաւոր Անգլիայի առանձին միջամտութիւնը, որքան յայտնի է, ցանկալի չէ համարվում։ Եթէ Ֆրանս-

յայտնի էր տեղացիներին անուանու գալի-մա-յի օր, որ նշանակում է գիծ մայր։

Աբաս-Միրզայի բանակը արդէն դրած էր Շուշի դիւղի *) մօտ գտնված լեռան բարձրաւանդակի վրա և այնտեղից պատրաստվում էր ուժեղանալ Շուշի բերդը։ Այդ միջոցին Իրաւի-խանը, իր հետ առնելով իր ընտանիքը, որ բաղկացած էր 24 հոգուց, գիշերով ծածուկ դուրս եկաւ բերդից և կամենում էր դիմել դէպի Աբաս-Միրզայի բանակը։ Ոչ ոք չը կարողացաւ նկատել այդ, բացի Մէլլը-Զուլուդից, որին առաջուց յայտնի էին խանի դիտաւորութիւնները։ Մէլլը-Զուլուդը այդ ժամանակ իր հեծելախումբով գտնվում էր բերդի մէջ։ Նա անմիջապէս իմացում տուեց պողպատեղիկ Լիւսանիսին, և երկուսը միասին, վեր առնելով իրանց հետ մի խումբ ձիււորներ, փութով հետամուտ եղան Իրաւի-խանին։ Նրան բռնեցին կէս ճանապարհի վրա։ Գնացեցին կնիքներին և երկխոսեցին միայն, իսկ Իրաւի-խանին և նրա հետ եղող բոլոր ազգականներին կոտորեցին *) (1806—մայիս ամսում)։

Վարաշայի հայոց իշխանութիւնների կործանողը սպանվեցաւ։ Մէլլը-Զուլուդը առեց ոչ միայն իր, այլ բոլոր մէլլերների վրէժը Իրաւի-խանից։ Նրա հայրը, Մէլլը-Շահնապարը, բարձրացրեց այդ գաղանին, և բոլոր զարբազանների անէծքի ու նախատրեքի առարկան դարձաւ։ Իսկ անպիտան հօր պիտանի որդին քաւեց հօր մեղքերը... Բայց, արդէն շատ ուշ էր... Իրաւի-խանի մահը չէր կարող բժշկել այն վէրքերը, որ ստացել էին Վարաշայի մէլլերները Շուշի բերդի խանութից...

Այս բոլոր ծառայութիւնների համար Մէլլը-Զուլուդը ստացաւ պօլկովնիկի աստիճան։ (Վր շարունակվի)

*) Շուշի հայաբնակ գիւղը գտնվում էր մօտաւորապէս երեք վերստ հեռաւորութեան վրա Շուշի բերդից։

*) Իրաւի-խանի որդի Մէլլ-խանը, հիւանդութեան պատճառով չը կարողացաւ հետեւել հօրը, մնաց Շուշի բերդում և այսպիսով ազատվեցաւ կոտորածից։ Իրաները յետոյ դրան նշանակեցին Իրաւի-խանի տեղը։

Դիւանը կը ներկայացնէ ինչ որ տեղի ունեցաւ պատգամաւորաց կողմէ, պատրիարքի հրաժարականը ետ առնել տալու համար: Արդիւնքն յայտնի է: Չմանաղան վիճաբանութիւնը կրկնա: Պատրիարքեանց կողմէ պ. Իսիէքեան կատարելէ որ Ալեք. վարչութիւնը իր հետն ունենալով Ալեք. ժողովին կրեթիւան ե աշխարհական պատգամաւորութիւն մը կատարւորութեան երթին եւ յայտնի թէ՛ Ներսէս սրբապան հրաժարած է, բայց Ալեք. ժողովը նորա հրաժարականը չընդուներ: Այս առաջարկին որչափ կարեւոր ըլլալը յայտնի է: Ալեք. ժողովը Գրան կը հասկցնէ թէ՛ ինքն ալ իր պատրիարքին հետ է, թէ Ներսէսի պահանջներն սղովն պահանջներն ալ եւ թէ Գուռը լաւ կընէ տղալով գահադառն այդ պահանջներն: Այս առաջարկին եզրին ամէն կերպով օգտակար ըլլալը յայտնի է, հետեւեալը շատերը այս առաջարկին զէմ լսօսեցան: Զրոյց կար թէ պատրիարքն տրամադիր է իր հրաժարականը ետ առնել եթէ այս օրինակ պատգամաւորութիւն մը Գուռը երթայ:

արքը պիտի հրաժարեին զալ բանակելը: Պատ-
րիարքը կը խնայեց Ազգ. ժողովոյ և ազգին համա-
կրանաց վրայ պէտք եղածին պէս պիտի խօսեր,
և հաւանական է որ զործերն քիչ չառ զոհացու-
ցիւ կերպով կարգադրուէին: Մկրեան տէր-հայր
ոտքի կը կենէ, ունի այն կերպարանքը որով կը ներ-
կայացնեն մեզ Մկրեան: Վերջը արդէն աւելի հա-
մակիր կընէ իր դէմքը: Զգածուած ձայնով, յստակ
յստակ կը խօսի: Ամեն ինչ չը կորսնցնելու համար
միջին ճամբայ մը կառաջարկէ և հետեւալ բանա-
ձեւը քուէարկել կուտայ:

«Ազգ. ժողովը կը յանձնարարէ Ազգ. վարչու-
թեան որ Բ. Գրան դիմելով յայտնէ մեր վիճակը,
թէ Ե. պատրիարքը կը հրաժարի և հակառակ
ազգին ընդհանուր բաղձանաց կը կրկնէ իւր հրա-
ժարում և որովհետեւ Ն. Սրբազնութիւնը Բ. Գու-
ռն ալ հրաժարական մատուցած է, ուստի Ազգ.
ժողովը պարտք կը համարի Բ. Գրան ներկայել
ազգին վիճակը: Վարչութիւնը կրնայ երեսփո-
խանութիւնէն ալ մի քանի անձեր հետ առնուլ,
եթէ պատշաճ դատուի:»

Այս բանաձեւը մեզ դարմանը կը պատճառէ.
ահա եօթը ամիս է որ կըսեն թէ վարչութիւնը
կը դաժ պատրիարքի դէմ, անոր անկումը կը
փութցնէ, և կը կենսական վարչութեան կը յանձնեն
պատրիարքի հրաժարականի խնդիրը: Զարեաց
փորձադրոյն այս տեսակեցաւ: Այս որոշումը գո-
հունակութիւն չը պատճառուէ: Ազգ. վարչութիւ-
նը մինչև յառաջիկայ հինգշաբթի տեղեկութիւն
պիտի բերէ: Տեսնենք: Առայժմ հակա-Ներսէ-
սեանք կը յաղթանակեն: Գուր ինչ կըսէք մեր
այս դժբախտ, ազգակործան ընթացքին, զոր բա-
ւական տեսն է իրովին կը բացատրենք ձեզ ման-
րամանութեամբ: Այնպէս հակառական, այնպէս
հակառակ զործեր տեղի կըսենք որ երբ կը
գրեա, կարծես զորդն էլ հակառակութեան մէջ կ'իյնայ.
Ինչ ընենք:

Հայկակ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

«Новое Время» լրագիրը կարծելով որ կարող է
մուրեցնել իր ընթերցողներին, համարելով որ
հասարակութիւնը կատարելապէս տգէտ և չը կար-
ծելով որ կը գտնուին մարդիկ որ իրան կը պա-
տասխանեն հաստատ փաստերով, նորերուն յայտ-
նել է այն միտքը, որ ամենազատ երկրումն էլ,
Ամերիկայում, հրէաները ոչինչ քաղաքական իրա-
ւունքներ չունեն, նրանց միայն թոյլ է տուած
Ամերիկայում առևտուրով և ֆինանսական գոր-
ծերով զբաղվել և ոչ մի հրէայ չէ կարելի գտնել
ամերիկական սենատում, պատգամաւորների ժո-
ղովում, դատարաններում, զորքի և նաւատորմի
մէջ, վերջապէս ոչ մի հրէայ երբեք չէ ընտրուում
կամ չէ նշանակուում Ամերիկայում որ և է նշա-
նաւոր պաշտօնի վրա: Այդ յօդուածին «Голосъ»
լրագիրը պատասխանեց տպելով հրէական ազ-
գանդներին մի ահապին ցուցակ, որից երևում է
թէ ամերիկական սենատում հինգ թէ վեց սենա-
տորներ կան հրէաներից, նրանցից բազմաթիւ
պատգամաւորներ կան պարլամենտի մէջ, մի քա-
նի հրէաներ նախագահներ են, դատարան-
ների նախագահներ և անդամներ են, ամերիկա-
կան շատ քաղաքների մէջ քաղաքապետներ հրէ-
աներ են, նրանցից մի քանիսն են նախաւոր զո-
րապետներ են և նաւատորմի մէջ բարձրաստի-
ճան անձինք, բազմաթիւ հրէաներ ծառայում են
որպէս օֆիցերներ ամերիկական զօրքի մէջ և
այլն:

Գերմանական լրագիրներում տպւած է հետե-
ւեալ ծիծաղելի դէպքը: Անգլիական նաւատորմի
կապիտան պ. Սթրոլը քնած է լինում իր տանը,
պատուհանի մօտ. յանկարծ նա լսում է պատու-
հանի դռնի կողմից մի ձայն: Յայտնուում է որ
դա մի գող է, որ ուզում է կտորել պատուհանը
և ներս մտնել սենեակը: Չունենալով իր մօտ որ
և ինչ գէշք, կապիտանը ճարահատով գիւմում է
հնարադիտութեամբ: Նա վերցնում է գէշտե-
րեան ջրով լի մի շիշ, հետ է անում խցանը
կապով թելը և ձեռքը դրած խցանի վրա, սպա-
սում է անկող հիւրին: Հէնց որ գողը ներս է
մտնում պ. Սթրոլը թողնում է խցանը, որ սար-
սափելի ձայն արձակելով դիպում է գողի երե-
սին: Գողը սաստիկ վախեցած, երեսկայելով թէ
վիրաւորված է և ընդունելով իր վրայից թափ-
վող ջուրը արիւնի տեղ, սկսում է բարձրաձայն

աղաղակել և ընկնում է կապիտանի ոտները
խնդրելով որ խնայի իր կեանքը: Այսպիսով, ա-
ւելացնում է լրագիրը, գէտերեան ջուրը, բացի
զովարար խմիչք լինելուց, կարող է ծառայել
մարդու, նեղ ընկած ժամանակ, և գէնքի տեղ:

Մարդու մարմնի ուժեղութեան երկարա-
տևութիւնը: Փարիզի բնական պատմութեան
թանգարանի պրոֆէսոր Պէրիէ հաղորդում է հե-
տեւեալ հետաքրքիր տեղեկութիւնները մարդու
մարմնի ուժեղութեան մասին: Իր բաղադրութեան հա-
մեմատ կերակուրը մնում է ստամոքսի մէջ աւել-
ի կամ պակաս ժամանակ: Ստամոքսի մէջ ամե-
նից շուտ մարմնի թեթեւ ընկած է, որը աղիք-
ներն է անցնում մի ժամ անցնելուց յետոյ: Ապա
զալիս են օն ցորենի արմիքը, զիջաբերունի,
սաղմոն (сёмга), օրազուր, որոնք մարմնում են
1 ժամ և 30 րոպէս, երբ տուած կաթը, հում
ձուաները—2 ժամում, պինդ եփած ձուաները,
հում կաթը—2 ժամ 45 րոպ., եփած տաւարի մի-
սը—2 ժ. 45 ր., թերխաչ ձուաները—3 ժ.,
հացը, խորոված տաւարի միսը, պանիրը—3 ժ.
30 րոպ., եփած թռչունը 3 ժամ 30 րոպ., խոր-
ված թռչունը 4 ժամ 30 րոպ., տաւարի ճարպը
5 ժամ 30 րոպէս: Այդ թուականները քիչ են
փոխվում, ինչպիսի էլ լինեն անհատները և
նրանց առողջութիւնը, կաւակցիւնը, որ կանային
և բանջարեղէնները աւելի շուտ են անցնում
ստամոքսով, քան թէ մի որևէ ուրիշ կերակուր,
բայց ամենից շուտ անցնում են ստամոքսի մէջ,
ի հարկէ, խմիչքները:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԱԼԷԿՍԱՆԴՐՈՎԻ, 1 յուլիսի: Երէկ Փորտե-
րի վրա բարձրացած է պարլամենտական
(գլխադադարման) դրօշակը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ, 1 յուլիսի: Պետական
բանկի 5% տոմսը առաջին շրջանի ար-
ժէ 94 ր., երկրորդ 90 ր. 50 կ., երրորդ
90 ր. 62½ կ., ներքին առաջին 5% փո-
խառութեան տոմսը արժէ 213 ր. 50 կ.,
երկրորդ 211 ր., արևելեան առաջին 89 ր.
25 կ., երկրորդ 89 ր. 5 կ., երրորդ 89 ր.
5 կ., Ռուսաց 1 ր. 15նգոնի վրա արժէ 23,
97 պէս, Ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա
204 մարկ 87 պֆ., Փարիզի վրա 252
ֆրանկ: Ոսկի 8 ր. 24 կ.: Բօրսայի արա-
մադրութիւնը աւելի ամուր է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ, 1 յուլիսի: Առաջին ներ-
քին 5% փոխառութեան տիրած:

ՆՁ	ՆՁ	ԳՈՒՄԱՐ.
ՍԷՐԻԻ	— 21 —	200,000
5,570	— 49 —	75,000
12,327	— 49 —	40,000
9,588	— 25 —	25,000
9,294	— 23 —	—
10,292	— 16 —	10,000
16,009	— 21 —	—
13,648	— 41 —	—
489	— 25 —	—
424	— 9 —	8,000
786	— 27 —	—
558	— 14 —	—
774	— 39 —	—
16,063	— 18 —	—
16,841	— 2 —	—
3,270	— 38 —	5,000
4,025	— 43 —	—
1,359	— 49 —	—
2,569	— 2 —	—
11,744	— 4 —	—
17,777	— 31 —	—
4,125	— 39 —	—
5,014	— 23 —	—
7,969	— 33 —	—
4,604	— 41 —	—
652	— 24 —	—
17,295	— 10 —	—
1,216	— 1 —	—
6,174	— 1 —	1,000
1,105	— 45 —	—
17,193	— 1 —	—
10,690	— 23 —	—
10,827	— 12 —	—
15,972	— 31 —	—
17,539	— 15 —	—
5,103	— 46 —	—
857	— 23 —	—
11,781	— 32 —	—
17,846	— 8 —	—
5,603	— 4 —	—
7,088	—	—

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՈԾԱԿՆԵՐ ԿՈՏՈՐԵԼՈՒ

Դ Ե Ղ Ը

24 հատը արժէ 90 կօպ.

ԵՓ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑԻ

Դ Ե Պ Օ Յ Ո Ւ Մ:

2—10 (2. չ.)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐա-
ւիրում է ցանկացողներին յանձն առնել Վե-
րայի ԿԱՄՈՐԱՅԻ ՀՈՂԷ և ՔԱՐԷ շինութիւն-
ները: Յայտարարութիւնները պէտք է ներ-
կայացնել քաղաքային վարչութեանը օգոստոս-
ի 1-ից ոչ ուշ: Շինութեան ՆԱԽԱԳԻՐՈՒ և
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ կարելի է տեսնել վարչու-
թեան մէջ ԱՄԵՆ ՕՐ առաւօտեան 9-ից մինչև
1 ժամ:

1—3

ԲԱՅՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ «ԳՐԾ» ԱՄՍԱԳՐԻ.

Տարեկան գինը 8 ռուբլի. կէս տարուանը 5 ռուբլի:

Նոր բաժանորդները կէս տարով պէտք է զրկեն որովհետև միայն վեց թէ կը
հրատարակվի այս տարի—Ամսագրի ուղղութիւնը. նախագիծը և աշխատակիցները
այն են մնում: Աշխատակիցների կոնտինգենտը զգալի կերպով մեծացել է:
«Գրծ»-ը թէնքը կանոնաւոր կերպով դուրս կը գան:
«Գրծին» Թիֆլիսում կարելի է ստորագրվել Պ. Դավթբեկյանի պալիլինում և պ.
Զաքարիա Գրիգորեանցի Գրախանութեան: Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի այս
հասցեով. Шуга, Редакция „Горцъ“.

Խմբագիր-Հրատարակիչ Ս. Հախումեանց.

2—3

Մ Ի Ջ Ի փ ո ղ ո յ, Կ ա թ օ լ ի չ է ս կ ա յ ա փ ո ղ ո յ ի ա ն կ ի լ ը Ն 13.

Աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ ծախվում են. ՎԻՆՆԱՅԻ ՄԵՐԵԼ, ամե-
նայն տեսակ, ֆրանսիական և անգլիական երկաթէ կՐԱՎԱՅԻՆԵՐ 8—30 ր., չա-
մադաններ 250—25 ր., սակիցաժաներ 1. 30—12 ր., ս ու լ ը դ ու կ ն ե Ր ճա-
նապարհի 6—35 ր., մարմններ (погребы) 6—25 ր., ս ա մ օ վ ա Ր Ն Ե Ր
60 կ.—1.25 ֆունտը, կուլանի պղնձե ամաններ, գերմանիայի երկաթէ էմալով
ամաններ. ու մ ի վ ա լ ի կ ն ե Ր մ ր ա մ օ Ր Ն Ի 38 ր.—75 ր., հրացաններ
երկու լույսի 6—32 ր., ու լ ը վ ո լ վ է Ր Ն Ե Ր ա մ ն ա յ ի տ ե ս ա կ 3. 50—30
ր., պատրոններ. (զուլաններ) ընթացիկ, սիգար Ռէնգարդի ֆարիկից. պապի-
րոս և թամբալու Վոշնարովի գրիլի պապիրոսի. 5,000 ՖՈՒՆՏ ԹԷՑ (չայ) եՐ.
ՊԱՊՈՎՆԵՐԻ, իրական. (սուխար չայու և կաֆէի) ԷՐԻՆԷՐԻ, կօֆէ ԷՐԻՆԷՐԻ և
ՄԻՆԷՐԻՆԵՐԻ. Պետերբուրգում 40—1 ր. 25 կ. հայկիներ ամենայն տեսակ
28 կ.—240 ր., պրոբկայ գլխաւորներ, հանքային և գարեջրի (доя
зельтерскихъ водъ и пива) զուլթուկ (пучъ), պապիտներ սամովարի և
չայու, դանակ չանդալ զանազան ֆարիկաների 1 ր. 20 կ.—25 ր. դուլինը.
գրչակութիւն 1 ր. 80 կ.—5—60 կ. դանակ ջրի 1—60 կ.—12 ր., դա-
նակ հացի 20 կ.—1 ր., հատը, կուլանի 1—40 մինչև 3—20 կ. պրիբոր.
միս կարելու մաշինայ. Անգլիական ութներ, Բրիտանիայի չայիկներ, կաֆէի-
նիկներ ամենայն տեսակ, ջաղացներ կաֆէի համար, ֆլյուտ—Չուր մաքրելու,
կրակալ կարողին 18 կ., վաքս ֆրանսիայի ծախ, թուղթ փողոտի, կանկերու-
ներ, սուրգուչ, մատիտ, գրիչ երկաթէ, գրչակութ, քարեալատակ, թանաք,
թանաքամաններ, պրեսպապիներ, գրչակներ սեղանի և չայու ֆրաժէ, վարչապի
և բրիտանիկի դուլինը 1—50 կ. մինչև 12 ր., և չայու 45 կ.—5 ր., չու-
միչէք 45 կ.—5 ր., շամադաններ ամեն տեսակ 25 կ.—12 ր. Չուխտ, պոլ-
սապոշկաններ վարչապի, Ռեզինի ԿԱՂՈՇՆԵՐ, ամեն տեսակ, գուլթաններ կա-
նանց և մարդկերանց 15 կ.—50 կ. Չուխտ, շապիկներ, մարդկերանց գալուս-
տիկներ, գնտիկներ 35 կ.—4—50 կ., հատ, անձրեկի և չղբի սանդղեր շիւ-
մայու ոսկորէ, գուլտապիլերովի և փայտէ, չուխտներ գլխի, շորի, սապիկի, պոլի և
կարտի համար. չուլքի թէլ (бумага) մատոկի կօժի և շալէ (гарусъ) ֆէլ-
չալէք մարդկերանց և կանանց, պորտմաններ, քիւսաներ, պապիրոսի ամաններ
և մանր գոլանտիկներ ապրանքներ, սապոն ամեն տեսակ 3 կ.—30 կ.,
կտոր, հոտաւէտ շորեր, պուրա, Գլիցերին ջրի քաղալ, հոտաւէտ պարաշոկներ
ԿԻԼԵՐԻ ԼԱՐՈՐԱՏՈՐԻՑ. և այլն և այլն:

Վաճառականներին առանձին պայմաններով և գէշումով վերցնելու ապ-
րանքներ մեծ քանակութեամբ մշտապէս գտնվում են ՄԻՔԱՅԻԼ ՏԵՐ ՆԻԿՈՂՈ-
ՍԵԱՆՑԻ պահեստում. (въ складѣ) միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի ան-
կիւնում № 13.

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցեով. Тифлисѣ Ми-
хаилу Н. Теръ-Никогосову.
85—180

Մ Ի Ջ Ի փ ո ղ ո յ, Կ ա թ օ լ ի չ է ս կ ա յ ա փ ո ղ ո յ ի ա ն կ ի լ ը Ն 13.